

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Veronika Krejčí

III. ročník – prezenční studium

Obor: pedagogické asistentství

NEZAMĚSTNANOST JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Kadlec

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne 3. 4. 2011

.....

Děkuji panu Mgr. Tomáši Kadlecovi především za odborné vedení při zpracování mé bakalářské práce, za jeho pomoc a cenné rady, které mi poskytl.

OBSAH

Úvod	6
1 Historie nezaměstnanosti	7
1.1 Počátek	7
1.2 Velká hospodářská krize	8
1.3 Vývoj nezaměstnanosti v Československé republice a v Evropě	9
1.4 Masová nezaměstnanost	10
1.5 Vývoj nezaměstnanosti v ČR po roce 1991 a veřejné mínění	11
2 Co je nezaměstnanost a kdo je nezaměstnaný	13
2.1 Co je nezaměstnanost	13
2.2 Kdo je nezaměstnaný	13
2.3 Populace ohrožená nezaměstnaností	14
2.3.1 Mládež	15
2.3.2 Ženy (muži) na mateřské dovolené	15
2.3.3 Nekvalifikovaní pracovníci	16
2.3.4 Starší lidé	17
2.3.5 Zdravotně postižení	17
2.3.6 Romové	18
3 Druhy a příčiny vzniku nezaměstnanosti	19
3.1 Krátkodobá a dlouhodobá nezaměstnanost	19
3.2 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost	19
3.3 Frikční nezaměstnanost	20
3.4 Sezónní a cyklická nezaměstnanost	20
3.5 Strukturální nezaměstnanost	21
3.6 Skrytá nezaměstnanost	21
3.7 Nepravá nezaměstnanost	22
4 Práce a její význam pro člověka	23
4.1 Význam práce pro člověka	23
4.2 Ztráta práce	24
4.3 Reakce na ztrátu práce	25
4.4 Fáze nezaměstnanosti	25

4.4.1 Období aktivní	26
4.4.2 Období zklamání	26
4.4.3 Období pasivní	26
5 Dlouhodobá nezaměstnanost a její důsledky	28
5.1 Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti	28
5.1.1 Snížení životní úrovně	28
5.1.2 Změna vnímání času	29
5.1.3 Sociální izolace	30
5.1.4 Ztráta statusu	30
5.1.5 Zátěž rodinných vztahů	31
5.1.6 Nezaměstnanost a deprivace	32
5.1.7 Nezaměstnanost v sociálních sítích	32
5.1.8 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy	33
5.1.9 Fyzické a psychické zdraví	33
 Závěr	 35
 Seznam použité literatury	 36
 Seznam internetových zdrojů	 39
 Seznam příloh	 40
 Přílohy	 41
 Anotace	 45

ÚVOD

Nezaměstnanost je problém společnosti, která se nás dotýká už řadu let a i nadále nám bude zasahovat do našich životů. Potýkáme se s ní den co den, a ovlivňuje každého z nás, bez ohledu na to či jsme zrovna zaměstnaní nebo nemáme to štěstí a patříme do skupiny nezaměstnané populace. Míra nezaměstnanosti je kolísavá. V minulosti nebyla nezaměstnanost takovým problémem jako v dnešním moderním světě a počet nezaměstnaných nepřekročoval hranici přirozené nezaměstnanosti. Kvůli ekonomickým krizím se v českých zemích udržuje míra nezaměstnanosti nad limitem. Její dopad cítíme každý den. Nezaměstnanost je spíše ekonomický problém, ale její důsledky zasahují do běžných životů a způsobují tak nemalé potíže v oblasti sociální, fyzické a psychické.

Nezaměstnaným se může stát každý z nás ze dne na den. Proto se ve své práci převážně zaměřuji na ty z nás, které nezaměstnanost ohrožuje nejvíce. Poukazuji na možné problémy spojené s nezaměstnaností, čímž chci zdůraznit, že být nezaměstnaný neznamená jen nemít finanční prostředky, ale také to znamená změnu, která může ovlivnit celý náš život.

1. HISTORIE NEZAMĚSTNANOSTI

Vše co je kolem nás, hmotné či nehmotné, má svou vlastní historii, svůj původ. V posledních letech se stále čím dál více zabýváme jevem, který tu je od nepaměti, ale až teď se rozšířil natolik, že začal zneklidňovat nemalé množství celosvětové populace. Tímto jevem je bezesporu nezaměstnanost. Od pradávna se mezi námi pohybovali lidé, co pracují a lidé, kteří buď pracovat nemohou, nebo nechtějí. V dřívějších dobách nezaměstnanost nebyla takovým problémem a neměla tak zdrcující dopad na člověka jak v dnešním světě, světě vybaveném moderní technologií. V následujících kapitolách se proto zaměříme na vznik nezaměstnanosti, který popsal Mareš P. ve své publikaci *Nezaměstnanost jako sociální problém*.

1.1 Počátek

Na začátku je vždy otázka. Kdy? Kde? Jak? Proč? Pokud se bavíme o prvopočátku nezaměstnanosti, musíme si uvědomit, kdy má význam o ní začít hovořit. Nezaměstnanost se může objevit jen tam, kde se prací rozumí práce za mzdu. Tam, kde se pracovní vztahy neobjevují, nemůže být ani nezaměstnanost. Už od středověku byli nepracující osoby chápány jako chudé ne jako nezaměstnané. V dnešní společnosti můžeme říct, že nezaměstnanost vyžaduje určitou svobodu a nezávislost. Jen ten kdo má placené zaměstnání, kdo z vlastního rozhodnutí může ukončit svůj pracovní vztah a koho může zaměstnání zbavit někdo jiný, se může považovat za nezaměstnaného.

V minulosti neměli lidé žádnou svobodu. Nemohli se stěhovat, uskutečňovat sňatky, dělat vlastní rozhodnutí bez dovolení „svého pána“. V otrokářské společnosti byli otroci k práci nuceni fyzicky, ve feudální společnosti byli nevolníci podřízeni svým pánům a museli dodržovat řadu pravidel, ale měli přístup k půdě a potřebným nástrojům, aby mohli pracovat. Ani v centrálně řízené ekonomice se pojem nezaměstnanost nemůže objevit. Bývalý Sovětský svaz poskytoval práci každému občanovi i při plných stavech. ČSSR zavedla tzv. pracovní povinnost, kdy každý občan musel pracovat. V jiném případě byl označován za příživníka a to se považovalo za trestný čin.

Vznik nezaměstnanosti je spjat s rozvojem společnosti, tržního hospodářství a průmyslovou revolucí, která způsobila, že celý příjem je získáván z trhu práce a vše je prostřednictvím trhu šířeno dál (Mareš, s. 37).

1.2 Velká hospodářská krize

Velká hospodářská krize byla způsobena krachem na Newyorské burze. Na konci 20. let 20. století začaly ceny akcií klesat z důvodů dosažení jejich maxima. Hromadným prodejem akcií se zrychlil jejich propad, což vedlo k panice mezi akcionáři, kteří začali své akcie prodávat za každou cenu. Masový prodej akcií způsobil 25. října 1929 vyhlášení krachu Newyorské burzy. Tento den se označuje jako černý čtvrtek. To vyvolalo řetězec úpadků dalších amerických burz.

Krachem burz začali bankrotovat společnosti bez dostatečného kapitálu a to způsobilo prudký nárůst nezaměstnanosti. Kdy hovoříme o tzv. masové nezaměstnanosti. Začali krachovat banky, snížila se výroba a to se odrazilo na ekonomikách, které fungovaly na principu exportu (Tauchen, s. 12).

Krize 30. let a nárůst nezaměstnanosti představovaly obrovský šok pro ekonomické i politické systémy všech průmyslových zemích, se kterým se dlouhá léta vyrovnávaly. Masová nezaměstnanost tohoto období vedla k poklesu životní úrovně všech společenských vrstev (Mareš, s. 38).

Do třicátých let ještě panovalo přesvědčení, že nezaměstnanost je cosi jako nemoc, dílčí neduh ve zdravém těle národa. V třicátých letech se v povědomí veřejnosti i v dílech mnoha autorů nezaměstnaný stává symbolem celé společnosti. I ve středních vrstvách, méně dotčených nezaměstnaností, se pomalu prosazuje představa, že nezaměstnanost je plodem sociální situace způsobené silami nad nimiž člověk nemá kontrolu. Nikoliv tedy důsledkem takových osobních charakteristik nezaměstnaných, jako jsou nechť k práci, lenivost, neschopnost či neprozíravost (Mareš, s. 38).

Dopad hospodářské krize zasáhl snad všechny vrstvy obyvatelstva. Špatná situace byla hlavně v nejnižších vrstvách společnosti, ale i střední vrstvy postihla bída. Tato situace vedla k radikalizaci populace a vyvolala tak vznik nových myšlenek jako byl nacismus a fašismus. Dalším konsekvencí hospodářské krize bylo opuštění od klasického ekonomicko-liberálního smýšlení, které vedlo k zesilování vlivu státu.

Během krize byl výrazně oslaben mezinárodní trh, což se států dotklo jak ekonomicky, tak i politicky, protože se podlomila nejen vzájemná ekonomická provázanost, ale i vazby mezi jednotlivými státy (Tauchen, s. 13).

1.3 Vývoj nezaměstnanosti v Československé republice a v Evropě

Počátkem 20. století se nezaměstnanost vyvíjela celkem příznivě, až začátkem 30. let dopadla plnou silou. Postihla celý průmysl závislý především na výši osobní spotřeby a úrovni vývozu. V letech 1928-1933 se počet nezaměstnaných překročil 700 tisíc obyvatel. Výskyt nezaměstnanosti se v Československu lišilo v závislosti na regionu. Nejlépe vycházely zemědělské oblasti, nejhůře na to byly oblasti průmyslové, hlavně pohraniční české i moravské okresy.

Kromě poklesu zaměstnaných osob v 30. letech klesaly i jejich mzdy. Čím více bylo pracovní síly, tím nižší byl plat. Lidé se z lépe placených míst přesouvali na pozice méně finančně ohodnocené, což mělo způsobit růst volných pracovních pozic. Bohužel to mělo, jak předpovídal Keynes, opačný dopad. Takový nárůst nezaměstnanosti vedl k výraznému poklesu životní úrovně až na hranici strádání. Problémem, ale nebyl jen pokles příjmů z důvodů ztráty zaměstnání, ale docházelo k rozdílu mezi výši příjmů a výši životních nákladů. Ze začátku tento pokles byl rovnocenný, ale kolem roku 1932 vznikala propast mezi mzdovými sazbami a náklady na život (životní náklady přestaly klesat). Sociální dávky od státu byli velmi nízké a z důvodu krize nebyl stát schopen zabezpečit všechny osoby, které postihla nezaměstnanost (Mareš, s. 39).

V poválečné Evropě se míra nezaměstnanosti pohybovala mezi 3-4% . Tento stav se dá považovat za normální frikční nezaměstnanost¹. Tato plná zaměstnanost se dařila udržovat až do 60. let. To bylo dáno rekonstrukcí ekonomik, technologickým rozvojem a přesuny zaměstnanců spojených s rozvojem nových výrobků, které regulovaly hromadnou spotřebu. Dále se rozvíjel sektor služeb, ve kterém se zaměstnávalo velké množství nepracujících lidí. Kromě ekonomického růstu přispívalo k udržování nízké nezaměstnanosti i to, že většina žen přestala pracovat a staří lidé odcházeli na zasloužený odpočinek (Mareš, s. 40).

Tato idea se však v průběhu 70 let rozplynula a znovu se objevila masová nezaměstnanost, která v zemích Evropského společenství (dále jen ES) vzrostla až o dvojnásobek. Hlavním podnětem byla ropná krize, ale i další faktory, které zvrátili dosavadní stav a tak se upustilo od snu plné zaměstnanosti. V zemích s vyspělým průmyslem se masová nezaměstnanost stala běžným jevem. Od vrcholu dosaženého v polovině a koncem 80. let nezaměstnanost postupně klesala, ale v 19 regionech si udržovala hranici nad 15 %. V roce 1989 bylo bez práce skoro 13 milionů obyvatelstva v zemích ES a průměrná míra nezaměstnanosti se pohybovala okolo 9 %.

¹ Frikční nezaměstnanost je nezaměstnanost způsobená přirozeným pohybem pracovních sil na trhu práce.

Přestože v 70. a 80. letech byla nezaměstnanost vysoká, byla menší hrozbou než nezaměstnanost 30. let. K tomu přispěl vznik sociálního státu, který zajišťoval sociální podpory. I přes to, že problémy v důsledku nezaměstnanosti jsou nepopíratelné i dnes, nezpůsobují takové životní ohrožení jako ve 30. letech, kdy mzda klesla na $\frac{1}{4}$ původního platu. K překonání období nezaměstnanosti přispívá zvýšení životního standardu, zařazení žen do pracovního procesu, kdy se rodina nemusí spokojit s jedním příjmem. Také programy pro tvorbu nových pracovních příležitostí a rekvalifikační kurzy (Mareš, s. 43).

1.4 Masová nezaměstnanost

V 90. letech ovlivňují zaměstnanost v Evropě i v mimoevropských průmyslových vyspělých zemích zejména šíření nových technologií, expanze světového trhu a s tím spojený růst významu mezinárodní konkurence (Mareš, s. 44). Přestože rostla produkce a zvyšovala se úroveň životního standardu, stále se objevovala nezaměstnanost, která přerůstala v nezaměstnanost masovou. Tento růst je následkem ekonomické sklíčenosti, která vedla k poklesu produkce, zaměstnanosti, kupní síly a odbytu. Stále více převládají strukturální příčiny nezaměstnanosti, které jsou silnější než příčiny cyklické. Strukturální nezaměstnanost je dána technologickým pokrokem, který požaduje flexibilnější pracovní sílu, přizpůsobující se častým změnám v poptávce po dané práci. Tato difference mezi poptávkou a nabídkou zaměstnání na trhu práce přerůstá v masovou nezaměstnanost (Mareš, s. 44).

Vysoká míra nezaměstnanosti byla v evropských zemích vysvětlována jako problém

- poptávky, která klesá kvůli krácení veřejných investic a výdajů, tak kvůli globalizaci ekonomiky, která ohrožuje Evropu na světovém trhu konkurencí s levnějším artiklem z jiných zemí,
- vysokých mezd i pracovních nákladů souvisejících s udržováním sociálního státu,
- podpor v nezaměstnanosti, které nenutí své příjemce hledat si nové zaměstnání,
- mzdového nepřizpůsobení, z důvodu toho, že mzda není výsledkem tržního mechanismu, ale jednáním mezi zaměstnavateli a odbory,
- diskriminací určité části obyvatelstva, jako jsou ženy na mateřské dovolené, staří lidé, etnické skupiny (Mareš, s. 44-45).

Všeobecně je nezaměstnanost způsobena

- poklesem průmyslové výroby, především v zemích, které setrvávají v tradiční průmyslové výrobě,
- zaváděním nové technologie, která snižuje potřebu pracovní síly, nejen ve vztahu s přímou výrobou, ale i v administrativě,
- poklesem účasti na světovém trhu,
- *růst nadnárodních společností, rozdělování zdrojů z globálních, nikoliv národních hledisek...*(Mareš, s. 45),
- přesyceností domácího trhu produkty dlouhodobého charakteru (Mareš, s. 45).

1.5 Vývoj nezaměstnanosti v ČR po roce 1991 a veřejné mínění

V následujícím textu se zaměříme na to, jak se nezaměstnanost vyvíjela po roce 1991 a jaký názor na nezaměstnanou populaci měla veřejnost v České republice. To popsal Jan Červenka v časopise Naše společnost.

Před rokem 1990 nedobrovolná nezaměstnanost vůbec neexistovala, protože stát v tehdy ještě československé centrálně řízené ekonomice zajišťoval plnou zaměstnanost celé populace v ekonomicky aktivním věku, což mělo představovat naplňování zákonem deklarovaného „práva na práci“, které vychází z Listiny základních práv a svobod, Hlava 4. Hospodářská, sociální a kulturní práva, článek 26, který říká, že *každý má právo na svobodnou volbu povolání, přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost*. Právo na práci bylo jednak politickým prohlášením, tak tvořilo jeden z hlavních pilířů sociální politiky státu a dobrovolnou nezaměstnanost státní moc označovala jako trestný čin příživnictví. Dalo by se říct, že česká společnost, s výjimkou nejstaršího obyvatelstva, které zažilo krizi 30 let, neměla zkušenost s takovou mírou nezaměstnanosti, kterou přinesla budoucnost.

Kvůli důsledkům ekonomické reformy a hlubokému poklesu ekonomicky, který v letech 1990 až 1994 postihl průmysl, stavebnictví, zemědělství, dopravu a z velké části i terciálního sektoru, byl očekáván rychlý vzestup nezaměstnanosti. Přesto v porovnání s ostatními zeměmi a ve vztahu k zemím ES byla nezaměstnanost v první polovině 90. let relativně nízká. Míra nezaměstnanosti se v České republice držela pod hranicí 4% a to až do

roku 1997, kdy se vyšplhala na 5,2 % (Příloha č. 1), což je považováno za přirozenou míru nezaměstnanosti².

Pro takovou hodnotu míry nezaměstnanosti v ČR existují dvě docela rozdílná vysvětlení. Podle jednoho byla nízká nezaměstnanost úspěchem vysoké absorpční kapacity nových ekonomických oborů, zejména v sektoru služeb, což bylo způsobeno rychlým rozkvětem nově vznikajících podnikatelských sfér. Alternativní předpoklad přisuzoval nízkou míru nezaměstnanost pravidelnému odkládání nevyhnutelné reorganizace ekonomiky, které jen hromadilo stávající problémy a zvyšovalo pozdější finanční i sociální výdaje na jejich řešení. Bez ohledu na to, které z uvedených tvrzení bylo hlavní, faktem zůstává, že i přes zanedbatelnou míru nezaměstnanosti do roku 1997, nebylo mínění veřejnosti k této situaci příznivé. V úvahách se musíme ohlížet i na vliv některých myšlenkových stereotypů, vztahující se k nezaměstnanosti a k nezaměstnaným. K takovým patří názory jak předrevolučního období, kdy člověk bez práce byl považován za příživníka, tak porevolučního, kdy neoliberalistická ekonomika nepřipouštěla existence nedobrovolné nezaměstnanosti. Tím převažoval až do roku 1997 mezi lidmi názor, dle kterého byla důvodem nezaměstnaných lidí jejich neochota pracovat.

Po roce 1997 se míra nezaměstnanosti začala zvyšovat (Příloha č. 2). V těchto letech vstoupila do pracovní činnosti silná populace narozena v 70. letech a tím se prohlubovaly problémy v regionech, kde nastal útlum důležitých výrobních odvětví, vznikaly problémy s odbytem, s nevyhovující dopravou a nakonec problémy s nedostatečnou kvalifikací pracovní síly, která žádala o zaměstnání.

K tomu ve druhé polovině devadesátých let a především po roce 2000 přibývaly bankrotující firmy a subjekty s druhotnou platební neschopností, což vedlo v roce 2003 k nejvyšší nezaměstnanosti, jakou Česká republika zažila (Červenka, s 4-7).

² Přirozená míra nezaměstnanosti je nejnížší dlouhodobě udržitelná míra nezaměstnanosti, která koresponduje s potencionální produkcí.

2. CO JE NEZAMĚSTNANOST A KDO JE NEZAMĚSTNANÝ

V této kapitole se blíže podíváme na definici nezaměstnanosti, vysvětlíme si, kdo je dle úřadu práce považován za nezaměstnaného a jaké kritéria musí splňovat. Zaměříme se na skupiny obyvatelstva, které jsou nezaměstnaností nejvíce ohrožovány.

2.1. Co je nezaměstnanost?

Tento pojem chápeme jako stav, kdy lidé chtějí pracovat a hledají si práci, která je pro ně *běžně zdrojem obživy*, ale *nemohou žádnou přiměřenou placenou práci získat*. *Nezaměstnanost vzniká poklesem potřeby pracovních sil. Příčinami mohou být ekon. potíže podniku, celého odvětví nebo národní ekonomiky, zmenšená poptávka po dané kvalifikaci...* (Jandourek, s. 170-171). Pokud bychom na nezaměstnanost nahlíželi z pohledu sociologie, je možné definovat nezaměstnanost *jako vynucenou ztrátu či progresivní snížení hodnoty těch parametrů sociálního statusu, které jsou bezprostředně vztahy k socioprofesní struktuře* (Šimek, s. 27-28).

2.2. Kdo je nezaměstnaný?

Ne každý, kdo pracuje, je zaměstnaný a na druhé straně ne každý, kdo nepracuje je nezaměstnaný. Souvisí to s odlišením práce, především práce konané pro vlastní potěšení či v rámci domácnosti, od zaměstnání... (Mareš, s. 16). Hlavní rozdílem mezi prací v zaměstnání a prací v domácnosti nebo také sebezaměstnáním a dobročinnou činností je odměna za její výkon. Zaměstnání je práce na základně smlouvy (smlouva o hlavním pracovním poměru, smlouvy o provedení práce), za kterou dostáváme mzdu. Dalším rozdílem je, že ztrátou práce v domácnosti či jiné nevýdělečné činnosti nevzniká nezaměstnanost (Mareš, s. 16). *Nejde tedy o to „nemít práci“, ale o to „nemít placené zaměstnání“ a tedy ani „nemít příjem ze zaměstnání“... Nemít příjem z trhu práce ovšem neznamená nutně nemít na tento trh přístup. Stejně tak být nezaměstnaný neznamená být mimo trh práce, ale znamená to nemoci se na něm prosadit...* (Mareš, s. 16).

Kritéria, podle kterých se osoby zařazují mezi nezaměstnané, se v různých zemích liší. V České republice se k nezaměstnaným řadí občané, kteří

- dovršili věku 15 let,
- nejsou v pracovně právním vztahu, nevykonávají žádnou samostatně výdělečnou činnost,
- nejsou evidováni jako studenti,
- zažádali na úřadu práce nebo jiné organizaci o zajištění vhodného zaměstnání,
- je připravená k nástupu do práce do 14 dnů.

Podrobnější vymezení nezaměstnané populace stanovuje např. Francouzský státní statistický úřad (INSEE). V jeho pojetí musí být jedinec, má-li být považován za nezaměstnaného, navíc schopen nastoupit do zaměstnání v období kratším patnácti dní (Mortoussé, s. 222).

Úřad práce uvádí jako nezaměstnané osoby splňující výše uvedené předpoklady, přičemž se předpokládá, že tyto osoby chtějí a mohou pracovat, ale dosud nenašli jim vyhovující pracovní příležitost (samy nebo prostřednictvím úřadu práce). K těmto osobám patří i lidé, kteří ve skutečnosti pracovat mohou, ale nechťejí. Dále zahrnuje osoby, které nepracují, protože nepožádaly o zprostředkování vhodného zaměstnání (Knoll, s. 7).

Počet nezaměstnaných na území jednotlivých států se zjišťuje mírou nezaměstnanosti, která je podílem nezaměstnaných v celku práce schopné populace (Mareš, s. 23).

2.3. Populace ohrožená nezaměstnaností

Nezaměstnaným se může stát každý z nás, ale pravdou je, že existují obyvatelé, kteří se řadí do rizikové skupiny opakovaně a dlouhodobě nezaměstnaných. Patří sem mladí lidé po skončení studia, ženy (muži) na mateřské dovolené, lidé s nízkou nebo žádnou kvalifikací, lidé ve starším věku a zdravotně handicapovaní. Každý z nich se potýká s řadou různými problémy, které jim přinášejí stav nezaměstnanosti.

2.3.1 Mládež

Po absolvování středních a vysokých škol se mladí lidé ucházejí o vhodné pracovní pozice s perspektivními podmínkami do budoucna. Jsou však při hledání svého prvního zaměstnání značně znevýhodněni. Nedisponují praktickými zkušenostmi a pracovními návyky. U absolventů vysokých škol vystupuje do popředí ekonomická stránka, protože řada z nich zakládá nebo už žije ve svých rodinách a jejich nedostatečný příjem postihuje i ostatní členy rodiny. (Buchtová, 2002, s. 110)

Před nástupem do zaměstnání má řada absolventů středoškolského i vysokoškolského studia nárok na příspěvek od státu, který je srovnatelný s potencionálním nástupním platem. Tento příspěvek však připadne jen 60% uchazečů. V případě mladistvých, kteří ukončili povinnou školní docházku, nárok na státní příspěvek nevzniká a tudíž je i nižší šance získat solidní zaměstnání. Ti pak zůstávají u svých rodičů, kterým vznikají mimo ekonomických problémů, hlavně problémy psychologické a výchovné. Prolínají se zde problémy od způsobů trávení volného času, přes seberealizaci a sebehodnocení, po narušení životních plánů, které mají negativní dopady na osobnost a chování mladého člověka a na jeho budoucnost (Kuchařová, s. 13).

Období, kdy začínáte budovat svou kariéru je také obdobím finanční závislosti, kdy příjmy jsou nízké a výdaje naopak vysoké. Taková situace pak může vést k panice a v důsledku toho k přijetí neuspokojivého pracovního místa, které později přináší spíše lítost a zklamání z ukvapeného rozhodnutí. Ale i taková pracovní příležitost přináší finance, udržuje pracovní vitalitu, nabyté vědomosti a schopnosti. Je lepší mít práci méně placenou než žádnou (Buchtová, 2002, s. 111).

2.3.2 Ženy (muži) na mateřské dovolené

V současné společnosti, kdy vydělávání peněz a budování kariéry nepřipadá jen mužskému pohlaví, kdy i ženy se staly živitelkami rodiny a tudíž se zvýšil příjem domácnosti, na který si její členové zvykli a utvořil tak určitý standard rodiny, či kdy je pro rodinu druhý plat naprosto nezbytný a to především v době růstu životních nákladů, je ztráta zaměstnání, důsledkem odchodu ženy, v současném moderním světě i muže, na mateřské dovolené hůře přijatelný. Kromě ztráty jednoho z příjmů, nezaměstnaný ztrácí i postavení v rodině (i mimo ni) a zažité vzorce chování, které se těžko nahrazují novými (Kuchařová, s. 14).

Tímto jsme naznačili problém spojený s odchodem na mateřskou dovolenou, ale musíme se zaměřit i na návrat do pracovního procesu. Pokud nezaměstnaný člen rodiny před odchodem na mateřskou dovolenou měl zaměstnání a nedohodl se se zaměstnavatelem jinak, je pořád zaměstnancem a tudíž dle §53 Zákoníku práce mu nadále náleží jeho pracovní pozice (§53 Zákoníku práce odst. 1, písm. d)). V takové chvíli je návrat do pracovního procesu zjednodušený znalostí prostředí a pracovního kolektivu i náplní práce. Jiným případem je, když v době odchodu na mateřskou dovolenou, byla osoba opravdu nezaměstnaná. Zde je hledání a získání nového pracovního místa obtížnější. Po mateřské dovolené se ženy (muži) těžko znovu adaptují pracovnímu koloběhu, novým návykům a novému prostředí. S těmito problémy se setkávají v okamžiku získání nového zaměstnání. Tomu však předchází jeho aktivní hledání, přičemž je riziko že po dobu na mateřské dovolené došlo ke ztrátě kvalifikace nebo snížení poptávky po ní. V takovém případě je nutná rekvalifikace.

Když zapomeneme na problémy spojené s odchodem žen na mateřské dovolené a staráním se o domácnost (i když, jak už bylo řečeno, může se to týkat i mužů), celkové postavení žen na trhu práce není nijak příznivé. Což je způsobeno stereotypem, kdy jsou jako noví zaměstnanci upřednostňováni muži a to díky jejich větší uzemní mobilitě a nezátíženosti v domácnosti (Buchtová, 2002, s. 113).

2.3.3 Nekvalifikovaní pracovníci

Do této skupiny řadíme především obyvatele, kteří dosáhli jen základního vzdělání. Z celkové populace tvoří největší skupinu dlouhodobě nezaměstnaných a to 1/3 všech nezaměstnaných. Převážně se jedná o skupinu lidí se specifickými vlastnostmi individuálního i společenského života. Jejich vyšší míra nezaměstnanosti přispívá k jejich vyloučení ze společnosti a podílejí se na tvorbě společensky nežádoucího deviantního chování. Můžeme sem zařadit propuštěné z výkonu trestu, alkoholiky, prostitutky, drogově závislé a jinak sociálně neadaptabilní. Tito lidé nemají materiální rezervy a vzhledem k nízkému platu z předchozích zaměstnání dostávají i nízkou sociální podporu, ale to jen v případě pokud jsou vůbec schopni splnit podmínky k jejímu obdržení. Nacházejí se tak pod úroveň životního minima a z toho důvodu jim hrozí stát se objektem dlouhodobé nezaměstnanosti (Kuchařová, str. 14-15).

2.3.4 Starší lidé

Dosáhnutí pokročilého věku je pro mnohé z nás už samo o sobě stěžejní situací. V této fázi životního cyklu, kdy je obtížné přijímat nové změny soudobé ekonomické transformace, je i obtížné najít nové zaměstnání. Starší lidé jsou nejméně vyhledávanou skupinou pro rekvalifikační kurzy a tudíž i méně žádoucí pro zaměstnavatele (Kuchařová, s. 15). Tyto skupiny pracovníků mohou provázet pocity nejistoty, ztráta sebedůvěry, bezradnost spojená se strachem, mohou rezignovat jak v oblasti práce tak společenského života (Buchtová, 2002, s. 111).

Dosavadní praxe ... a skutečnost, že velký podíl občanů právě na vrcholu své kariéry dobudovává materiální zázemí rodiny (chalupy, rodinné domky), nebo si může dopřát náročnější relaxaci apod. ... obtížněji nese ztrátu zaměstnání a malá šance na jeho znovuzískání je velkým zásahem do jejich života. Na druhé straně jim vybudované materiální zázemí může posloužit jako rezerva k řešení ekonomických problémů (Kuchařová, s. 15-16).

Dalším možným východiskem z této tíživé situace je samostatné podnikání. Tento krok může velmi rychle vést k získání ztracené sebedůvěry a kontrole nad svým životem. Ale musíme brát na vědomí, že s podnikáním přichází i fyzická a psychická námaha, která k danému věku může být příliš vysoká a je hůře zvládatelná (Buchtová, 2002, s. 112).

2.3.5 Zdravotně postižení

Dlouhodobá nezaměstnanost nejvíce ohrožuje zdravotně postiženou část populace. Kromě toho, že se u těchto lidí vyskytují *výraznější ekonomické a sociální či psychické problémy, dostávají se tyto lidé do bezvýchodné situace tím, že jinde prakticky nemají šanci na zaměstnání* (Kuchařová, s. 16). To má dopad nejen na ně samotné, ale i na jejich rodiny, které se o postiženého rodinného příslušníka musejí postarat. Nezaměstnanost ovlivňuje celou jejich osobu. Po sociální stránce má vliv na navazování sociálních vazeb, utváření partnerských vztahů a zakládání rodiny. Z psychologického hlediska ovlivňuje jejich sebevědomí, bez nalezení zaměstnání se tyto lidé cítí ostrčené, deprimované a nepotřebné. I nepatrné začlenění do pracovního procesu jim přinese uspokojení a pocit, že nejsou zbyteční (Kuchařová, s. 16).

2.3.6 Romové

Romské etnikum žije pod tlakem způsobený vlastní kulturou, vzorcem chování a hodnot, ale i tlakem majoritní populace, která je doposud nezačlenila do společnosti, jako sobě rovné. Proto jsou jejich šance na trhu práce velmi mizivé. Romské obyvatelstvo ve vymezených oblastech vytváří lokality, kde se objevují sociální problémy, rostoucí kriminalita a závislost na sociálních podporách od státu.

Hlavním problémem, proč se Romové řadí k nezaměstnaným, je jejich dosažený stupeň vzdělání. Většina z nich dosáhne pouze základního vzdělání a nezískají další kvalifikaci, která vzhledem ke zvyšujícím se nárokům na trhu práce, hraje významnou roli. Proto se řadí to skupiny nekvalifikovaného obyvatelstva (Buchtová, 2002, s. 114-115).

3. DRUHY A PŘÍČINY VZNIKU NEZAMĚŠTNANOSTI

Na nezaměstnanost nahlížíme jako na velmi rozšířený pojem. Není jednoduché ji definovat pár slovy. Můžeme se na ni zaměřit z hlediska doby, po kterou se jedinec nachází v pozici nezaměstnaného, také zda chce či nechce být nezaměstnaný. V poslední řadě ji můžeme členit dle způsobu, jakým vznikla. V následujícím text je zaměřen na jednotlivé druhy nezaměstnanosti a vysvětlíme si v něm, jaké jsou příčiny jejich vzniku.

3.1 Krátkodobá a dlouhodobá nezaměstnanost

Z hlediska délky trvání nezaměstnanosti hovoříme o tzv. nezaměstnanosti krátkodobé a dlouhodobé. Za krátkodobou nezaměstnanost můžeme považovat nezaměstnanost frikční, kterou si blíže probereme níže. Tato nezaměstnanost trvá maximálně pár měsíců. Je to doba, kdy přecházíme z jednoho pracovního místa do druhého. Tento druh nezaměstnanosti není nijak neobvyklý ani nezpůsobuje takové problémy jako dlouhodobá nezaměstnanost.

Mezinárodní organizace práce považuje nezaměstnanost za dlouhodobou tehdy, kdy trvá déle než 1 rok. Oproti tomu, dle portálu ministerstva práce a sociálních věcí jsou za dlouhodobě nezaměstnané považováni i ti, co nemají zaměstnání déle než 6 měsíců (Program Nová Šance, s.16). Dlouhodobou nezaměstnanost a její dopad na člověka si přiblížíme v následující kapitole.

3.2 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Pokud hovoříme o nezaměstnanosti jako o dobrovolné, znamená to, že na trhu práce je dostatek volných pracovních míst, ale lidé o ně nejeví zájem. Z toho vyplývá, že práci může získat každý, kdo ji v danou chvíli nemá, ale z určitých důvodů ji nechce. Takový lidé upřednostňují jiné činnosti před konáním práce. Raději se věnují svým koníčkům, studiu, starají se o rodinu, relaxují. Převážně je to dáno tím, že jsou finančně zajištěni. Jejich měsíční příjem je natolik velký, aby si mohli užívat volného času jak je jim libo, aniž by museli být zaměstnání (Program Nová Šance, s. 17).

Opakem dobrovolné nezaměstnanosti je nezaměstnanost nedobrovolná. Tito lidé nemají takové štěstí, aby nemuseli chodit do práce. Právě naopak se ze všech sil snaží najít si zaměstnání, aby zabezpečili sebe popřípadě svou rodinu. Podle J. M. Kyenese z knihy Obecná

teorie zaměstnanosti, úroků a peněz z roku 1936 vzniká nedobrovolná nezaměstnanost v období recese, kdy nezaměstnaní při stávající mzdové sazbě nemohou získat žádné zaměstnání. Někteří pracovníci jsou ochotni pracovat i za nižší mzdu, ale nabídka pracovních míst je nižší než poptávka po nich (Mareš, s. 30).

3.3 Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost, někdy označovaná jako „normální“ a pohybující se okolo 1% - 2%, vzniká v případě, kdy zaměstnanec se dobrovolně vzdává svého pracovního místa buď v důsledku nalezení více jemu vyhovující pracovní příležitosti, která nabízí lepší podmínky (vyšší mzda, lepší pracovní doba, vidina získání vyšší pracovní pozice) nebo z důvodu očekávaného snižování pracovních míst (Knoll, s. 9). *Pro definici a diagnózu tohoto druhu nezaměstnanosti je rozhodující, že její trvání je determinované při existujících zákonných možnostech fluktuace³ časem, který je potřebný na vyhledávání nového pracovního místa... a na změnu pracovního místa* (Knoll, s. 9). Pokud se zaměstnaná osoba rozhodne změnit své pracovní místo, je to výsledek toho, že je trh práce zásoben dobrými podmínkami pro zaměstnání. Délka „normální“ nezaměstnanosti je přibližně 6 – 12 týdnů (Knoll, s. 9). *Takový druh nezaměstnanosti je nutnou podmínkou optimální alokace pracovních sil, protože vzniká jako důsledek neustálého pohybu mezi oblastmi, pracovními místy a různými fázemi životního cyklu, v důsledku čehož se někdy nazývá jako tzv. flukтуаční nezaměstnanost* (Knoll, s. 9).

3.4 Sezónní a cyklická nezaměstnanost

Sezónní nezaměstnaností rozumíme nárůst nezaměstnanosti z důvodu přírodního cyklu. Tato nezaměstnanost se zpravidla dostavuje v zimních obdobích ve stavebním a zemědělském odvětví, ale mohou postihnout i terciární sektor, zejména oblast cestovního ruchu (Mareš, s. 21).

Je-li nezaměstnanost důsledkem nevyužití stávajících kapacit z důvodů odbytových potíží (v recesi), hovoří se o nezaměstnanosti cyklické. Je to vlastně klasický model

³ fluktuace (lat. Flucturation = vlnění) – časté střídání pracovních poměrů (Sociologický slovník)

nezaměstnanosti, charakteristický pro devatenácté století a počátek století dvacátého. Někdy se také hovoří o nezaměstnanosti z nedostatečné poprávky (demand-deficient unemployment) (Mareš, s. 21), což může být vykládáno jako nedostatečná poptávka pro nabídku práce nebo nedostatečná poptávka po zboží (Mareš, s. 21).

3.5 Strukturální nezaměstnanost

Vedle běžné změny zaměstnání, která je jádrem frikční nezaměstnanosti, ztrácí řada pracovníků své zaměstnání i díky rozpadu neefektivních podniků a institucí a díky eliminaci celých starých odvětví (zároveň může náhle a definitivně mizet řada povolání s nimi spojených) Lidé, kteří se takto stávají nezaměstnanými, se vyznačují určitým věkem, kvalifikací, dovednostmi, zkušenostmi, jsou rozdílného pohlaví a mají své bydliště (Mareš, s. 20). Důsledkem je vzrůstající počet neobsazených volných pracovních míst a vysoký počet nezaměstnaných, kteří nejsou dostatečně mobilní na to, aby si mohli hledat zaměstnání na jiných trzích práce popřípadě v jiných odvětvích (Knoll, s. 11). Tento druh nezaměstnanosti se také označuje jako technologická nezaměstnanost. V důsledku technického postupu jsou požadovány nové profese, kvalifikace a dovednosti. Těmto požadavkům nemusí dosavadní zaměstnanci odpovídat. Hovoříme pak, o nerovnováze mezi pracovní silou stávajících zaměstnanců a požadavky zaměstnavatele pro určitý typ práce (Mareš, s. 20). Velkým problémem v souladu s rozvojem technologie je zautomatizování výroby určitých produktů. Z toho vyplývá, že pracovní síla v těchto firmách už není požadována a řešením tohoto problému může být rekvalifikace na jiný druh práce nebo stěhování za prací (Knoll, s. 11).

3.6 Skrytá nezaměstnanost

Existuje i tzv. skrytá (hidden) nezaměstnanost. V této souvislosti se někdy hovoří i o tzv. skryté pracovní síle (hidden labour force), čili o fakticky nezaměstnaných, kteří nejsou jak nezaměstnaní registrováni, i když zaměstnání nemají a při dostatečné nabídce by je přijali (Mareš, s. 21). Tento druh nezaměstnanosti je součtem nezaměstnaných nehledajících si práci ani neregistrujících se na úřadech práce. Řadíme sem vdané ženy a mladistvé. Také je můžeme definovat jako osoby, které při hledání práce rezignovaly, práci hledají přímo u zaměstnavatele bez registrace na pracovním úřadě nebo jsou zařazeni do různých programů

pro nezaměstnané, jejichž počty jsou často vyřazovány. Hovoříme o ni v souladu s osobami s nízkou kvalifikací a vysokým věkem, kteří jsou odsouváni z trhu práce (Mareš, s. 21).

3.7 Nepravá zaměstnanost

Pokud zmiňujeme nepravou nezaměstnanost, je to v souladu s lidmi, kteří jsou nezaměstnaní, ale žádnou práci si nehledají, nebo dokonce nechtějí přijmout nabízené pracovní místo. Tito lidé využívají maximálně všech příspěvků od státu. K této nezaměstnanosti řadíme i osoby, které jsou vedeny na úřadě práce a zároveň jsou nelegálními pracovníky (Mareš, s. 22-23).

Vedle výše uvedených druhů nezaměstnanosti se můžeme v literatuře setkat s druhy nezaměstnaností, které jsou definovány podle rozsahů působení v dané společnosti.

*Ekonomika volného trhu je charakterizována místní částečnou nezaměstnaností, která je v marxistickém významu nazývána **nezaměstnaností rezerv**. S vývojem kapitalismu se tato místní částečná nezaměstnanost stala zdrojem chronické nezaměstnanosti, která je nezaměstnaností stagnace v pravém slova smyslu jako **částečná chronická nezaměstnanost**. Tento „mezityp“ se v období intenzivní recese přetváří ve výrazný typ, který Ledrut označuje jako **nezaměstnanost krizová** (Šimek, s. 32).*

4. PRÁCE A JEJÍ VÝZNAM

*Člověk se narodil k činnosti. Nebýt ničím zaměstnán a neexistovat je pro člověka totéž.
Pracujme bez dlouhého hloubání, je to jediný prostředek, jak si udělat život
snesitelným.*

Voltaire

4.1 Význam práce pro člověka

Význam práce pro každého z nás představuje něco jiného. Pro někoho je práce zdrojem obživy, někdo ji má jako koníček, který přináší radost a uspokojení, a pro některé je to noční můrou. Každopádně pro mnohé z nás je nepostradatelnou součástí našeho života. Její význam se nevztahuje jen na ekonomickou sféru, kdy práce zajišťuje finanční prostředky pro člověka a jeho rodinu, ale také na sféru sociální, kdy druh práce určuje vlastní pozici ve společnosti, která je dána pocitem potřebnosti, potřebou komunikace a kooperace s druhými lidmi, pocitem občanské suverenity a nezávislosti (Sociální exkluze na lokální úrovni, st. 58.).

Sociologický slovník nám práci vysvětluje jako plánovitou a vědomou činnost, kterou člověk vykonává s nasazením fyzických a duševních sil a která směřuje k uspokojování lidských potřeb. Dále nám uvádí, že prací se rozumí převážně práce za mzdu⁴, ale také to může být práce neplacená (práce v domácnosti, zájmové činnosti), a práce dobrovolná, kterou známe pod pojmem charitativní činnost (Sociologický slovník 2001, s. 191).

Na začátku jsme zmínili důležitost práce, která v životě každého z nás má nezastupitelnou roli. I naši předkové věděli jak je práce pro člověka důležitá, což nám dokazují naše lidová přísloví. Například: „Bez práce nejsou koláče“, „S prací nejdál dojdeš“, „Komu se nelení tomu se zelení“, „Práce člověka šlechtí“.

Přestože hlavním výsledkem práce je její finanční ohodnocení, které přináší materiální zabezpečení, nesmíme opomenout, že současně nám dává pocit sebeuspokojení, důstojnosti, seberealizace a užitečnosti. Začleňuje nás do společnosti a do řádu sociálních vztahů. Práce tedy neslouží jen k vytváření statků a služeb, ale i k navazování rozhovorů, setkávání jiných lidí, získávání nových přátel a rozšiřování našich vědomostí. Při výkonu práce získáváme nové schopnosti a dovednosti, pocit odborné kompetence. Skupinová práce nám nabízí sociální prostředí, ve kterém se srovnáváme s ostatními, můžeme vidět vlastní úspěchy, ale

⁴ Mzda je odměna za práci v pracovně právním vztahu, která je vyplácena ve výplatním termínu (Malá Ilustrovaná encyklopedie, st. 672.).

i neúspěchy, ze kterých se ponaučíme. Rozvíjíme vlastní identitu a také odvádíme nashromážděnou duševní a fyzickou energii (Buchtová, s. 75).

4.2 Ztráta práce

Pokud máme stále zaměstnání a pravidelní příjem peněz, neuvědomujeme si skutečnou hodnotu práce, bereme ji jako samozřejmou. O to více je její náhlá ztráta větším zásahem do našeho života a traumatizujícím zážitkem, který přináší řadu negativních dopadů jak ve sféře sociální, psychologické, ekonomické, tak má dopad na naše zdraví a celkovou pohodu.

Jsou lidé, kteří snášejí ztrátu práce lépe než jiní. Vidí v tom jistá pozitiva, jako například přibývající volný čas, který můžou vyplnit svými koníčky, rodinou či přáteli, čas na partnera a vidina nové kariéry. Pro jiné je ztráta práce velmi tíživá situace. Její ztrátou přicházejí o finanční ohodnocení, uspokojující jejich životní úroveň a potřeby, ztrácejí pracovní návyky a dovednosti. Po neúspěšném získání nového zaměstnání ztrácejí nezaměstnaní smysl života, mají pocit, že jsou neužiteční, ztrácí své postavení ve společnosti, izolují se od svých kamarádů, snižuje se jejich aktivita a zvětšuje se pocit beznaděje (Buchtová, s. 76).

Ze šetření, které vyšlo v časopisu Psychologie Heute (E. Kirchler, 1993, s. 49-51) byly zjištěny tyto důsledky nezaměstnanosti, které měly dopad na společnost:

- zvýšení kriminality u mladistvých,
- nárůst drogové závislosti, pokusů o sebevraždu,
- zvýšený počet pacientů na psychiatrických klinikách,

a na jednotlivce:

- pokles sebedůvěry,
- stav deprese, fatalismu a apatie,
- nárůst sociální izolace,
- obviňování jiných ze ztráty zaměstnání,
- nárůst konfliktů v rodině.

Ztráta zaměstnání neovlivňuje jen postiženého jedince, ale jak jsme si mohli všimnout i jeho rodinu a okolí. Masová nezaměstnanost také způsobuje tlak na zaměstnané, kterým

hrozí propuštění, odmítají potřebné odchody na nemocenské nebo mateřské dovolené a ze strany zaměstnavatele se zvyšuje nárok na jejich výkony (Buchtová, s. 82).

4.3 Reakce na ztrátu zaměstnání

Lidé se od sebe liší vzhledem, povahovými rysy, myšlením a způsobem jak zvládat krizové situace. Obecně můžeme říct, že pokud nám zaměstnavatel dá výpověď, procházíme následujícími fázemi.

- Psychický šok
Jedná se o počáteční reakci člověka, kdy zpravidla odmítá skutečnost, že se stává nezaměstnaným.
- Pasivita a rezignace
U nezaměstnaných ve výpovědní lhůtě, která zpravidla trvá 2 měsíce, dochází k poklesu aktivity a k nechuti jakkoli se zapojit do plnění dalších úkolů organizace.
- Obranný postoj
Pracovníci se snaží najít důvod své výpovědi, projevuje se snaha diskutovat o problému. Nesmiřují se s rozhodnutím organizace, ve které pracují. Mají dojem, že nebrali v potas jejich schopnosti a praxi.
- Výzva k hledání nové práce
V této fázi pracovníci aktivně reagují na ztrátu zaměstnání, kdy si začínají hledat nové pracovní uplatnění a to na úkor organizace, ve které doposud pracovali (Buchtová, s. 85).

4.4 Fáze nezaměstnanosti

Podle Plesníka, v publikaci Problém dlouhodobé nezaměstnanosti: praxe a východiska, každý kdo ztratil práci, prochází třemi fázemi nezaměstnanosti, jednotlivými obdobími, kdy si hledá nové zaměstnání, kdy po neúspěchu přichází zklamání a v nejhorším případě ztrácí veškerou naději a nastává období pasivity.

4.4.1 Období aktivní

Když se dovíme, že jsme přišli o zaměstnání, jsme pevně rozhodnuti si co nejdříve najít nové. V této fázi jsme velmi aktivní a optimističtí a pevně věříme v úspěšnost svého snažení, ale každý jsme jedinečný a tak i hledání práce probíhá u každého jinak.

Na jedné straně jsou lidé, kteří využívají všechny možnosti, jak získat nové zaměstnání. Kupují si inzertní tisk, hledají nabídky k práci na webových stránkách, rozesílají své životopisy firmám a registrují se v personálních agenturách.

Na druhé straně jsou lidé, pro které hledání nového zaměstnání představuje čekání na nabídku od úřadu práce, nebo že některý ze známých se doví o novém pracovní pozici a dá mu vědět (Plesník, s. 9).

4.4.2 Období zklamání

Psychická odolnost každého z nás se liší, ale co se neliší, je naše snaha být úspěšní. Mít úspěch v tom co děláme je pro nás velkým přínosem, dává nám pocit potřebnosti a důležitosti. Proto, když v hledání práce jsme opakovaně selhávali, nastává fáze zklamání, depresí, pocitu neschopnosti, pesimismu a rozpadu duševní rovnováhy. Obvykle se tato fáze objevuje zhruba mezi 6. až 12. měsícem, kdy je jedinec bez práce (Plesník, s. 10-11).

4.4.3 Období pasivní

Čím je stav nezaměstnanosti delší, tím ho začínáme vnímat jako normální jev. Takový jedinec přestává aktivně hledat nové zaměstnání a dostává se do fáze pasivity. V té se nezaměstnaný soustřeďuje spíše na to jak si udržet psychickou pohodu a vyrovnanost a problém s hledáním práce odsouvá do pozadí. (Plesník, s. 14-15).

Nezaměstnaný si tak volí svou životní strategii, která mu napomáhá sžít se se svým současným stavem. Tato volba životních strategií se v literatuře označuje jako kultura nezaměstnaných.

- Rovnostářská kultura

Člověk, který si vybere tuto životní strategii, se vyznačuje tradičním postojem k práci, který vychází z pocitu, že mít práci je pro každého povinnost. Proto ztráta práce se pro ně

stává velkým problémem. V hledání práce jsou neúnavní a často se spokojí i s prací, která jim nevyhovuje. Jsou přesvědčeni, že tak uspokojí společnost, která na nezaměstnané pohlíží skrz prsty. Přijít o práci pro ně znamená přijít o nezávislost. Neradi akceptují sociální dávky, přestože se na podporu nahlíží jako na něco, na co má člověk právo. K této kultuře můžeme řadit konformisty a ritualisty.

Konformisté se snaží akceptovatelnými prostředky získat práci a díky ní i vyšší úroveň konzumu. Často navštěvují úřady práce a rekvalifikační kurzy, mají zájem o studium a nezneužívají sociální podpory. Jejich opakem jsou ritualisté. Pokud neexistuje možnost úspěchu, přestávají usilovat o vyšší spotřebu. Respektují požadavky, které jsou kladeny na status nezaměstnaného jedince, ale stále setrvávají v rituálu hledání nového zaměstnání (Plesník, s. 15).

- Fatalistická kultura

Její členové pohlíží na sociální řád jako na něco co nemohou ovlivnit. Mají pocit, že jejich život je v rukou osudu. Často se izolují a zavírají do sebe, jsou závislí na sociálních dávkách nebo dobročinných organizacích, které berou jako samozřejmost. Takoví lidé se nesnaží o zvýšení úrovně spotřeby, nehledají zaměstnání, nechodí na úřady práce ani do zprostředkovatelských agentur. Žijí v pasivitě, odpoutáni od reality, žijí v jimi vytvořeném světě, k čemuž jim často napomáhá alkohol a drogy (Plesník, s. 15-16).

- Individualistická kultura

Tato kultura se vyznačuje bezohledným využíváním nabízených služeb společnosti. Paradoxem je, že tito lidé odsuzují všechny dané pravidla společnosti, ale zároveň se je snaží v celém rozsahu zužítkovávat. Práci chápou jen jako prostředek k zvýšení úrovně spotřeby. Pohybují se v rozvinutých společenských kruzích, kladou důraz na nezávislost a volný čas. Tito lidé jsou označováni jako podnikaví a kalkulující.

Podnikaví mají zájem o zvyšování úrovně spotřeby, hledají odpovídající zaměstnání, ale mají i další příjmy, které nejsou součástí oficiálního trhu práce. Kalkulující lidé se snaží svůj životní standart udržet pomocí kalkulací, sociálních podpor a jiných příjmů od státu. Nemají zájem o získání zaměstnání, a co nejdéle se práci vyhýbají (Plesník, s. 16).

5. DLOUHODOBÁ NEZAMĚSTNANOST A JEJÍ DŮSLEDKY

O dlouhodobé nezaměstnanosti jsme se krátce zmínili výše. Jak jsme už řekli, dlouhodobá nezaměstnanost je taková, kdy nezaměstnaný nemá práci déle než půl roku. *Přestože obvyklé pojetí nezaměstnanosti je spíše ekonomické, přesněji řečeno, primární zdroj nezaměstnanosti je třeba hledat v povaze využití výrobních sil, její důsledky jsou demografické (definující populaci) a zejména sociální a sociálně psychologické* (Šimek, s. 23).

Přinášejí sebou řadu problémů, jako ztrátu pracovních návyků, ztrátu společenského statusu, kvalifikace, sociální odloučení ale také alkoholismus, drogy, krádeže, ztrátu domova. Pro takové lidi, je návrat do pracovního procesu velmi obtížný. Obecně se říká, že čím déle trvá nezaměstnanost, tím je horší se vrátit do koloběhu práce. Tito lidé se s velkou pravděpodobností dostávají až na okraj společnosti.

5.1 Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Skutečností je, že dlouhodobě nezaměstnaní začínají postupem času vnímat svůj stav jako normální, zvykají si na velký objem volného času a na omezené množství finančních prostředků. Tím pádem špatně snášejí představu o návratu do zaměstnání. *Současný systém sociální pomoci nenutí k hledání vlastních východisek ze vzniklé situace zejména tím, že by těsněji provázal pasivní (výplatu podpor) a aktivním (zejm. vstup do rekvalifikačních programů) politiku zaměstnanosti. Být nezaměstnaným (i dlouhodobě) se prostě některým skupinám stále vyplácí* (Sirovátka, Mareš, s. 139). Ale i přesto sebou dlouhodobá nezaměstnanost přináší řadu negativních dopadů jak na jedince, tak na jeho blízké okolí, které vysvětlil Mareš ve své knize *Nezaměstnanost jako sociální problém* a Plesník a kol. v publikaci *Problémy dlouhodobé nezaměstnanosti: praxe a východiska*.

5.1.1 Snížení životní úrovně

Naše zaměstnání nám dává potřebné finance k obživě a v dnešním moderním světě i prostředky k zařazení do společenského života. Dopad ztráty zaměstnání v minulosti vedl k existenčnímu ohrožení nezaměstnaného popřípadě i jeho rodiny, ale dnes, díky sociálnímu státu, je nezaměstnanost chápána jako vyloučení ze společnosti. Takto postižený jedinec není

schopný udržet si svou životní úroveň, tím máme na mysli to, jak se obléká, jak tráví svůj volný čas, jak často si užívá dovolených, v jakém autě jezdí. Tyto faktory ukazují sociálnímu okolí, jaké máme postavení ve společnosti a jaká je naše finanční situace. To jak působíme na naše okolí a jak se jevíme v očích našich známých je pro nás velmi důležitý, proto se po ztrátě zaměstnání snažíme udržet alespoň nějaké znaky dosavadního života.

Žít jen z podpory v nezaměstnanosti nebo jen ze sociální podpory znamená pro nezaměstnaného a jeho rodinu snížení životní úrovně. Finanční potíže nezaměstnaných osob, které žijí jen z podpory v nezaměstnanosti, jsou velké, protože částka stěží pokrývá základní potřeby rodiny a tak se ocitají v dlužích. Prodlužujícím se obdobím stráveným v nezaměstnanosti se ztěžuje jejich finanční situace a celá existence rodiny.

Přestože je podpora v nezaměstnanosti nízká, jsou její příjemci ve výhodě oproti mnohým nezaměstnaným, kteří podporu vůbec nedostávají, protože nesplňují podmínky k jejímu pobírání nebo vyčerpali dobu čerpání podpory. Dostávají jen sociální podporu, stanovenou z daného minimálního příjmu, přičemž je její výpočet provázán nepříjemným zjišťováním finanční situace žadatele příslušnými úředníky.

Životní situace nezaměstnaných v dnešní době není tak děsivá jako ve 30. letech, ale i tak musejí snižovat svůj konzum. Sociální dávky jsou nedostatečné pro osoby, které musejí držet dietu, pro seniory, pro těhotné ženy, mentálně a fyzicky handicapované, pro diabetiky a také pro rodiny s dětmi (Plesník, s. 11-12, Mareš, s. 75-76).

5.1.2 Změna vnímání času

Den má 24 hodin z toho, jak všichni víme, by osm hodin měla zabírat práce, osm hodin spánek a osm hodin odpočinek a relaxace. Tímto rozdělením dáváme dni určitou strukturu. Ta se samozřejmě liší od typu zaměstnání i od zvyklostí každého z nás. Pokud ztratíme práci a jsme dlouhodobě nezaměstnaní, mění se naše vnímání času. Nezaměstnanému ubývá volný čas pomaleji a neví co s ním. Takto nahromaděný čas využívá sledování televizních programů a jejich neustálé přepínání, spánkem nebo jen ležením v posteli.

Právě neomezené množství volného času neumí nezaměstnaný efektivně využít. Především mladiství mají problém s popisováním svých denních aktivit. Den je vyplněn nudou a to z důvodu, že nemají zkušenosti se vzory práce a jejich životní styl je pasivní.

Paradoxem je, že vyplnění volného času sportem a koníčky je v dnešní době finančně náročné a tak se nezaměstnaný dostává do bludného kruhu (Plesník, s. 12, Mareš, s. 77).

5.1.3 Sociální izolace

Celý svůj život se snažíme včlenit do společnosti, získat přátele a známé a další užitečné kontakty. Odchodem ze zaměstnání a následná ztráta kontaktů je klíčovým zdrojem sociálního vyloučení a sociální izolace. Takový jedinci se odklání od svého okolí, protože se více či méně stydí za to, že nemohou najít nové zaměstnání. Na sociální izolaci můžeme pohlížet ze dvou úhlů. *Jednak samo naše zaměstnání je významným zdrojem (ztracených) sociálních kontaktů, jednak jeho ztráta vede k přerušení řady dalších sociálních kontaktů, jež s ním přímo nesouvisí* (Mareš, s. 82). V průběhu nezaměstnanosti se snižuje množství sociálních styků, jak s širokým okolím, tak uvnitř rodiny nezaměstnaného člena. Po ztrátě práce se lidé vyhýbají osobám, které zaměstnání mají, ale i osobám bez zaměstnání, protože mají pocit, že na ně působí depresivně.

Míra sociální izolace je spojena s řadou faktorů, mezi nimi hraje hlavní roli věk. Mladí lidé se se ztrátou zaměstnání vyrovnávají lépe a nepřináší jim takovou sociální izolaci než lidem starší.

Sociální izolace nemusí vést k celkovému fyzickému osamocení jedinců nebo jejich rodin, i když se tam může stát, neboť je toto rozhodnutí spjata s volbou jejich životní strategie v čase nezaměstnanosti. Tuto izolaci musíme především chápat jako odpoutání se od zaměstnané populace. K tomu může docházet i při častém sociálním životě nezaměstnaných, pokud je omezen na stejně postiženou oblast. V prostředí, kde je masová nezaměstnanost častým jevem a nezaměstnaní jsou tak obkloповáni pouze nezaměstnanou populací, je tento problém zesilován (Mareš, s. 82).

5.1.4 Ztráta statusu

Dle Přehledu sociologie je status definován jako postavení člověka v sociální struktuře. Dále uvádí, že v naší společnosti se objevuje pluralita statusů, což v překladu znamená, že jeden člověk může mít status manžela, zaměstnance, syna, fotbalisty a tak dále. Ztrátou zaměstnání dochází ke změně statusu zaměstnaného na status nezaměstnaného, což se ve společnosti považuje za méněcenné postavení. Takové změně říkáme statusový pád, který sebou přináší nepříjemné povinnosti, ale i společenské předsudky. Lidé si myslí, že být nezaměstnaný je důkaz osobní prohry a tak společnost od takových jedinců vyžaduje aktivní hledání nového zaměstnání bez ohledu na reálnou šanci ho získat (Moutoussé, s. 100, Plesník, s. 13).

Statusový pád můžeme popisovat prostřednictvím konzumu. Kdy kvůli ztrátě zaměstnání a finančních prostředků nemůžeme utrácet jako před tím. Týká se to například konzumu alkoholu, který je v dnešní době součástí převážné většiny společenských akcí, ale i jídla. Dříve jsme si mohli dovolit dát si v restauraci více než jeden drink a dokonce jsme mohli zvát své přátele, mohli jsme si zajít si s rodinou na večeři do vyhlášené restaurace, teď však jsme omezeni penězi. Člověk, který je ohrožen ztrátou statusu se především snaží udržet alespoň viditelné znaky jeho konzumního standardu. Nejdůležitějším znak je pro většinu z nás vlastnictví automobilu, a tak je jeho ztráta považována za veřejnou potupu. Deprimující záležitostí pro nezaměstnaného je, pokud není schopen se postarat o pravidelnou obměnu šatstva v rodině. Především pokud se to týká dospívajících dětí, protože jak je známo, děti jsou v rodině nejdůležitější a rodič se tak snaží, aby se jeho tíživá finanční situace co nejméně dotýkala dětí a jejich sebevědomí (Mareš, s. 88).

5.1.5 Zátěž rodinných vztahů

Dlouhodobá nezaměstnanost má stejný vliv jak na postiženého jedince, tak na celou jeho rodinu. Kvůli finančním obtížím se může v rodině objevovat napětí, jehož důsledkem jsou narušené vztahy či dokonce jejich rozpad. Tyto vztahy jsou pro nezaměstnaného velmi potřebné, dávají mu pocit důležitosti a poskytují podporu, která mu pomáhá vrátit se do pracovního procesu.

Ztráta statusu způsobená nezaměstnaností se nedotýká jen postiženého jedince, ale dotýká se i rodiny a to jak ve smyslu postavení rodiny v celé společnosti, tak i v její vnitřní struktuře. To je pro každého z nás velmi nepříjemné. Hůře snesitelné je to u mužů z rodin, které si potrpí na tradiční hodnoty a názory, kdy muž je živitelem rodiny a tudíž nepřipadá v úvahu, že by byl nezaměstnaný.

Díky nezaměstnanosti se narušují pravidla fungování rodiny a domácnosti. Vzniklé finanční potíže způsobují tlak na rodinné vztahy. Takové napětí může vyvrcholit až k násilným činům, jak mezi rodiči, tak ve vztahu k dětem. Na druhou stranu může silná rodina poskytovat nezaměstnanému útočiště a pozitivitu (Mareš, s. 80).

5.1.6 Nezaměstnanost a deprivace

Postavení jedince ve společnosti je pro každého důležité. V souvislosti s nezaměstnaností, však může nezaměstnaného postihnout zkušenost deprivace. Deprivace je spojována s vyloučením jedince ze společnosti a z konzumu. *Pojem „konzum“ se z lidového označení socialistické samoobsluhy a bufetu transformoval v dnešní době do zcela jiné podoby. Stal se označením pro určitý životní styl, postoj, množinu, ať už převzatých nebo vlastních názorů, vztahených k uspokojování svých potřeb* (Sekot, s. 7). Konzum (plánování nákupů, vyhledávání zboží a služeb) je považován za aktivitu dnešního moderního světa, který zabírá velkou část běžného dne. Nakupování nových věcí přináší pocit uspokojení, radosti, často tak činíme z důvodu nudy, kompenzujeme si tím nepříliš vydařený pracovní den nebo bereme nákup něčeho nového jak odměnu sami sobě. Konzum zboží, který je v pravidelné a omezené míře obměňován, poskytuje lidem možnost vyjádřit svoji osobní identitu, vytvářet a potvrzovat sociální vztahy a ritualizovat svůj čas.

Deprivace spojená s nakupování a vlastnictvím zboží může být absolutní nebo relativní. Relativní deprivace sebou přináší psychické strádání spojené s nezaměstnaností. S absolutní deprivací bojovalo velké množství obyvatelstva především před vznikem sociálního státu. Díky vybudování sociální sítě a systému podpor je většina obyvatelstva před tímto druhem deprivace chráněna, což se nedá říct o relativní deprivaci.

Různé firmy nám svými reklamními kampaněmi prezentují stále nové a nové výrobky a služby, které udávají určitou úroveň spotřeby. Kvůli mediální propagaci těchto produktů vzniká tíživá situace té části populace, která je postižená nezaměstnaností a nemá dostatek prostředků k dosažení stanovené úrovně konzumu (Mareš, s. 77).

5.1.7 Nezaměstnanost v sociálních sítích

Sociální sítě jsou významným podpůrným prostředkem domácnosti, který řeší problémy nezaměstnaných členů. Poskytují těmto lidem morální i materiální podporu a udržují kontakty se širší společností, například s danou etnickou a národnostní menšinou. Sociální sítě jsou důležité také při hledání placeného zaměstnání a to jak ze strany hledání pracovníků firmami, tak samotnými uchazeči o pracovní místo. Mají význam pro strukturu pracovních příležitostí a pro způsob hledání placené práce. Především také ovlivňují, zda práci získáme a jaký druh práce nám bude poskytnut. Získávání informací o volných pracovních pozicích se lépe šíří ve volných sociálních sítích, které nejsou tak úzce prostorově omezeny a poskytují tak výhody podobné výhodám přímého kontaktu se zaměstnavateli.

Jejich předností je, že nejsou formální, objevuje se v nich minimum byrokratických procesů, vyplňování žádostí a absolvování vstupních pohovorů. Navíc je mobilizace sociálních sítí prostou záležitostí, nevyžadující mnoho sil ani peněžních prostředků. Člověk tak může o dané pracovní příležitosti získat i údaje, které by jinak formálně nezískal. Přitom se to nejčastěji týká pracovišť, na kterých má uchazeč nějakou blízkou osobu (Mareš, s. 82-83).

5.1.8 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy

Vysoké procento dlouhodobé nezaměstnanosti má negativní dopad nejen na jedince, ale i na celou společnost. Společnost ovlivněná nezaměstnaností je ohrožována zvyšujícím se výskytem sociálně patologických jevů. To se projevuje častější konzumací alkoholických nápojů, nikotinu a drog, vyšší spotřebou léků, vyšší nemocností a častými pokusy o sebevraždy. Počet sebevražd spojených se ztrátou zaměstnání v České republice stoupá. Výzkumná šetření prokazují, že s rostoucí nezaměstnaností úměrně roste počet sebevražd. Nebezpečí je převážně v tom, že ze začátku se zdá nezaměstnanost jako dovolená, kdy si odpočinete a přemýšlíte co se životem. Po opakovaných snahách získat nové zaměstnání narůstá panika, pocit neovlivnitelnosti své stávající situace, pocit neschopnosti, marnosti a beznaděje. Hlavními důsledky dlouhodobé a vysoké nezaměstnanosti jsou přibývajících případy kriminality, násilí, rasových konfliktů, krizí v rodině a ztráta úcty k autoritám (Buchtová, s. 115).

5.1.9 Fyzické a psychické zdraví

Výzkumy naznačily, že zhoršení fyzického stavu a narušení psychiky má souvislost se ztrátou zaměstnání. V 30. letech, kdy se objevila hospodářská krize, postihla populaci naprostá chudoba a strádání. Nebyli prostředky na ošacení a dostatečnou stravu, objevovali se nemoci.

Dnes se nezaměstnanost nespojuje s nemocemi z podvýživy, které dříve nezaměstnanost způsobovala, ale s nemocemi vyvolané stresem. Stres oslabuje imunitní systém, a tudíž i náchylnost k častému onemocnění. Můžeme se cítit oslabeně, unaveně, celý svět se nám zdá zlý. Tomu se snažíme vyhnout pomocí kouření, alkoholu, různých uklidňujících léků a drog.

Zaměříme-li se na psychické zdraví člověka, může říct, že u nezaměstnaných osob se vyskytuje více napětí, jejich pocity jsou pesimistické, nepocítují tolik štěstí a životní pohody. Tato zhoršená psychika je vysvětlována rychlým poklesem životní úrovně. Přes některé výjimky, kterých se ztráta práce nedotýká tolik jako ostatních, a to zejména finančně zaopatřených osob, osob s úsporami nebo zajištěných rodinou, je pro všechny nezaměstnanost podnětem k neklidu. Obavy nezpůsobuje jen ztráta finančních prostředků, ale především ztráta sociálních kontaktů, vyloučení z institucí, kterých byl nezaměstnaný dříve členem. S tím je spojeno zhroucení životní struktury, rozbití časové struktury dne, zúžení sociální kultury, také nárůst pocitu úzkosti a ponížení, ztráta sebedůvěry (Mareš, s. 83-86).

ZÁVĚR

Nezaměstnanost je jedním z makroekonomických ukazatelů. Významným způsobem ovlivňuje ekonomiky států, ale i životy jednotlivých lidí a celé společnosti. Můžeme říct, že míra nezaměstnanosti v České republice stále roste. Její největší nárůst byl v roce 2004. Je zjevné, že vysoká míra nezaměstnanosti je pro ekonomiku extrémně nákladná a způsobuje nemalé množství problémů. Pochopení příčin a následků nezaměstnanosti, stejně tak samotné nezaměstnanosti, není jednoduché. Definovala jsem významné příčiny a důsledky, které nezaměstnanost způsobuje jedinci i celé společnosti. Popsala typy nezaměstnanosti a zmapovala vývoj nezaměstnanosti v České republice od roku počátku, až po dnešní dobu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČERVENKA, J. *Naše společnost, časopis Centra pro výzkum veřejného mínění*, Sociologický ústav AV ČR: 2003. „Veřejné mínění a nezaměstnanost v České republice“. *Naše společnost* 1 (1-2): 4 - 7.

BLAŽEK, J. *Program Nová šance: jak pracovat s nezaměstnanými, zkušenosti a metodika*. Brno: Motiv P, 2007. ISBN 978-80-239-9305-9.

BLAŽEK, J. *Program Nová šance: jak pracovat s nezaměstnanými, zkušenosti, metodika*. Brno: Motiv P, 2007. ISBN 978-80-239-9305-9

BOUDON, RAYMOND et. al. *Sociologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0735-3.

BUCHTOVÁ, B. *Psychologie a nezaměstnanost: zkušenosti z praxe*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3457-2.

BUCHTOVÁ, B. a kol.: *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*, Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

DOPITA, M. *Nezaměstnanost očima sociologie*. In TYPOVSKÁ, L., SKOPALOVÁ, J., DOPITA, M. (Eds.) *Vybrané problémy společnosti*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000, s. 3-12. ISBN 80-244-0148-7.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

KNOLL, O. *Druhy nezaměstnanosti a příčiny jejich vzniku*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1993.

KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7.

KUCHAŘOVÁ, V. *Rodina s nezaměstnaným členem*. Bratislava: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1991. ISBN 80-7138-041-5.

LOUŽEK, M., TAJOVSKÝ, J., HOLMAN, R. *Velká deprese*. Praha: CEP, 2004. ISBN 80-86547-38-8.

Malá ilustrovaná encyklopedie. Levné knihy Kma: 2006. ISBN 80-7309-362-6.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*, Praha: SLON, 1999. ISBN 8085850613.

MAREŠ, P., HORÁKOVÁ, M. a RAKOCZYOVÁ, M. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-7416-014-1.

MORTOUSSÉ, M. *Přehled sociologie*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-976-3.

PLEŠNÍK, V., RICHTEROVÁ, B., QUISOVÁ, S. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti: Praxe a východiska*. Krnov: Reintegra, 2006. ISBN 80-239-7140-9.

SEKOT, A. *Sociologické problémy společnosti*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. ISBN 978-80-87001-11-0.

SIROVÁTKA, T., MAREŠ, P. *Trh práce, nezaměstnanosti, sociální politika*. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, 2003. ISBN 80-21-3048-8.

ŠIMEK, D. *Otevřená práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1996. ISBN 80-7067-623-X.

ŠIMEK, D. *Sociologická interpretace nezaměstnanosti. Psychologie v ekonomické praxi* 29, 1994, č. 4, s. 146 - 150. ISSN 0033-300X.

TAUCHEN, J., KYNCL, L. *Dopad hospodářské krize po roce 1929 na právní úpravu v Německu a v USA*. MEKON 2008, CD příspěvků X. ročníku mezinárodní konference Ekonomické fakulty, VŠB-TU Ostrava. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2008. ISBN 978-80-248-1740-0.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Zákon č. 262/2006 Sb. §53 odst. 1) Zaměstnavatel nesmí dát zaměstnanci výpověď.

Přístup z:

<http://www.zakonik.net/zakonik-prace/zamestnavatel-nesmi-dat-zamestnanci-vypoved.html>

Zákon č. 2/1193 Sb., Listina základních práv a svobod. Hlava 4. Hospodářská, sociální a kulturní práva. Článek 26. Přístup z:

<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Český statistický úřad. Přístup z: www.czso.cz

SEZNAM PŘÍLOH

1. VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI 1991-1996
2. VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI 1997-2010

Příloha č. 1

Vývoj nezaměstnanosti

1991-1996

Tabulka č. 1

rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996
míra nezaměstnanosti	4,1%	2,6%	3,5%	3,2%	2,9%	3,2%

Pramen: Český statistický úřad

Příloha č. 2

Vývoj nezaměstnanosti

1997-2010

Tabulka č. 2

rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
míra nezaměstnanosti	4,1%	2,6%	3,5%	3,2%	2,9%	3,2%	9,8

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
míra nezaměstnanosti	10,3%	9,6%	7,7%	6,0%	6,0%	9,2%	9,6%

Pramen: Český statistický úřad

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Veronika Krejčí
Katedra:	Psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Kadlec
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	NEZAMĚSTNANOST JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM
Název v angličtině:	Unemployment as a social problem
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na vývoj nezaměstnanosti v České republice i ve světě. Rozděluje nezaměstnanost podle druhu. Uvádí jaký má nezaměstnanost dopad na jedince i celou společnost.
Klíčová slova:	Nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, dlouhodobá nezaměstnanost, práce.
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on the development of unemployment in the Czech Republic and abroad. Splits unemployment by type. It states what is the impact of unemployment on individuals and society.
Klíčová slova v angličtině:	Unemployment, unemployment rate, types of unemployment, long-term unemployment, work.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Vývoj nezaměstnanosti 1991-1996 Příloha č. 2 – Vývoj nezaměstnanosti 1997-2010
Rozsah práce:	44
Jazyk práce:	český